

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks cywilny z 23 IV 1964 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 53).

Art. 5. Jeżeli niezgodność między żądaniem a zasadami współzycia społecznego ma charakter szczególnie rażący istnieje możliwość oddalenia powództwa, chociażby okoliczności wskazujące na tę niezgodność miały charakter stały i nie było widoków na ich ustanie. Nie powinno korzystać z ochrony prawnej powództwo — jako sprzeczne z zasadami współzycia społecznego w PRL — o wydanie nieruchomości rolnej w wypadku, gdy już od wielu lat nieruchomość jest przedmiotem samoistnego posiadania pozwanych i ich osobistej pracy oraz podstawą ich egzystencji, podczas gdy powód ma inne gospodarstwo rolne, nie wykorzystane w pełni ze względu na brak wystarczających rąk do pracy (III CRN 231/69 z 4 VII 1969 r.).

Art. 23 i 24. Sfera uczuciowa związana z kultem pamięci osoby najbliższej może stanowić przedmiot ochrony prawnej na podstawie art. 23 i 24 k.c. (I CR 252/68 z 12 VII 1968 r.).

Art. 34. Zadania Miejskich Zarządów Budynków Mieszkalnych ograniczają się do spraw związanych z administrowaniem budynkami stanowiącymi własność Państwa i pozostającymi nadal w zarządzie prezydów rad narodowych, a w związku z tym w sprawach nie objętych tym zakresem Skarb Państwa — stosownie do art. 34 k.c. traktować należy w stosunkach cywilno prawnych jako podmiot praw i obowiązków związanych z nieruchomościami, na których budynki te się znajdują (I CR 533/68 z 21 II 1969 r.).

Art. 59. Roszczenie osoby trzeciej z art. 59 k.c. o uznanie umowy za bezskuteczną może być dochodzone wyłącznie przeciwko wszystkim kontrahentom umowy (współuczestnictwo konieczne). — Uchwała III CZP 65/69 z 17 IX 1969 r.

Art. 212 § 3. Przewidziana w art. 212 § 3. k.c. możliwość rozkładania na raty tylko dopłat i spłat nie wyłącza możliwości rozkładania na raty na zasadach ogólnych (art. 320 k.p.c.) innych należności zasądzanych w orzeczeniach działowych (art. 618 § 1 i 686 k.p.c.) — III CRN 61/69 z 24 IV 1969 r.

Art. 231 § 1. „Małżonek, który wspólnie ze swym współmałżonkiem dokonał budowy na gruncie stanowiącym odrębny majątek tego współmałżonka, nie może na podstawie art. 231 § 1 k.c. żądać przeniesienia własności takiego gruntu na rzecz obojga małżonków jako ich wspólności ustawowej. Jeżeli nakłady poczyniono z majątku wspólnego, ma zastosowanie przepis art. 45 k.r. i op.” (Uchwała III CZP 71/69 z 3 X 1969 r.).

Art. 419. Art. 419 k.c. nie może uzasadniać odpowiedzialności Skarbu Państwa poza granicami zakreślonymi art. 417 k.c. Skarb Państwa nie może zatem ponosić odpowiedzialności na zasadzie słuszności w wypadkach, gdy wyrządzenie szkody nie jest następstwem działania lub zaniechania funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności (II PR 11/69 z 13 III 1969 r.).

Art. 445 § 1. W przypadku nawet częściowego uwzględnienia powództwa o zadośćuczynienie z art. 445 § 1 k.c. zbędne jest odrębne ustalenie w sentencji odpo-

wiedzialności pozwanego za ewentualne przyszłe szkody powoda. Żądanie takiego ustalenia w takim wypadku ulega oddaleniu wobec braku interesu prawnego powoda.

Ta przyczyna oddalenia powództwa nie udaremni powodowi wystąpienia w przyszłości z żądaniem wynagrodzenia przyszłych szkód. Jeśli jednak oddalenie żądania ustalenia nastąpiło z przyczyn faktycznych, powód nie mając zaskarżyć uzasadnienia wyroku zawierającego wyjaśnienie przyczyny oddalenia żądania, może i powinien zaskarżyć oddalenie żądania zawarte w sentencji wyroku. Wtedy wprawdzie spotka się z oddaleniem rewizji, ale uzyska zmianę uzasadnienia (I CR 514/68 z 16 I 1968 r.).

Art. 509. Skoro na podstawie art. 509 k.c. strony mogą wyłączyć możliwość przelewu wierzytelności na osobę trzecią, to uprawnione są również do ograniczenia przelewu względnie uzależnienia jego skuteczności od spełnienia określonych warunków (III CRN 416/68 z 25 III 1969 r.).

Art. 563 i 568. „1) W przypadku nabycia zboża w wykonaniu obowiązku planowego odnawiania materiału siewnego na podstawie przepisu ustawy z dnia 16 II 1961 r. o hodowli roślin i nasiennictwie (Dz. U. Nr 10 poz. 54) oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 10 VIII 1961 r. w sprawie objęcia upraw zboża i ziemniaków obowiązkiem planowego odnawiania materiału siewnego w gospodarstwach rolnych (Dz. U. Nr 39 poz. 200) mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego o rękojmi za wady fizyczne przy sprzedaży, w tym również przepisy art. 563 i 568 k.c.

2) Utrata uprawnień z tytułu rękojmi na skutek upływu terminów przewidzianych w art. 563 i 568 k.c. nie powoduje utraty roszczeń odszkodowawczych, o których mowa w art. 566 § 1 zdanie pierwsze k.c. (Uchwała III CZP 120/68 z 7 VIII 1969 r.).

Art. 952 § 3. „Stwierdzenie w sposób przewidziany w art. 952 § 3 k.c. treści testamentu ustnego w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku jest dopuszczalne także wtedy, gdy od dnia otwarcia spadku upłynęło już 6 miesięcy, jeżeli wniosek o stwierdzenie nabycia spadku, złożony w sądzie spadku przed upływem tego terminu, wymieniał osoby i adresy świadków testamentu ustnego, bądź też wskazywał dostępne temu sądowi akta, w których dane te były zawarte” (Uchwała III CZP 75/69 z 3 X 1969 r.).

Kodeks rodzinny i opiekuńczy z 25 II 1964 r. (Dz. U. Nr 9, poz. 59).

Art. 63. Zastrzeżony w art. 63 k.r.o. termin ogranicza jedynie prawo męża matki do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa. Nie należy mu natomiast przypisywać żadnego wpływu na uszczuplenie praw, które wynikają z udziału męża matki w charakterze pozwanego w sprawie o zaprzeczenie ojcostwa, wytoczonej przez inną uprawnioną do tego osobę z zachowaniem przysługującego jej terminu albo przez prokuratora. Braku zaś rewizji powoda od wyroku oddalającego jego powództwo niepodobna — w razie wniesienia rewizji przez jednego z pozwanych — utożsamiać ze zrezygnowaniem z dalszego popierania powództwa (I CR 10/69 z 27 III 1969 r.).

Kodeks zobowiązań z 27 X 1933 r. (Dz. U. Nr 82, poz. 598 wraz ze zmianami).

Art. 104-106. „1. Jakkolwiek przy tzw. konkursie zamkniętym, w którym bierze udział imiennie określona liczba zaproszonych uczestników i który nie został podany do wiadomości publicznej za pośrednictwem prasy, radia czy innych ogólnie dostępnych środków informacji, nie ma — sensu stricto — publicznego przyrzeczenia nagrody konkursowej, nie mniej przepisy art. 104-106 k.z. (art. 919-921 k.c.) mają w tym przypadku zastosowanie. Przyrzeczenie nagrody nosi bowiem charakter publiczny w tym sensie, że nie jest adresowane do określonej, z góry znanej osoby,

lecz do grupy osób, spośród których zostanie w przyszłości wyłoniony — w sposób określony w warunkach konkursu — autor dzieła najlepszego.

2) Z punktu widzenia art. 104 i nast. k.z. obowiązany do wypłacenia jest nie ten kto zajmuje się organizowaniem konkursu, lecz ten kto przyrzeka nagrodę" (II CR 72/69 z 28 IV 1969 r.).

Art. 162 § 1. Do kosztów pogrzebu w rozumieniu art. 162 § 1 k.z.: (art. 446 § 1 k.c.) można zaliczyć m. in. umiarkowany wydatek poniesiony na zakup niezbędnej odzieży żałobnej, której noszenie w czasie pogrzebu, jak i przez dłuższy czas po zgonie osoby bliskiej jest zwyczajowo przyjęte w wielu środowiskach w naszym społeczeństwie (II PR 641/68 z 7 III 1969 r.).

Prawo rzeczowe z 11 X 1946 r. (Dz. U. Nr 57, poz. 319).

Art. 51. Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 V - 7 VI 1962 r. I CO 11/62, według której po dniu wejścia w życie dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej nie można nabyć własności gruntów przeznaczonych na cele tej reformy przez zasiedzenie, odnosi się do wszystkich spraw dotyczących stwierdzenia prawa własności nieruchomości rolnej przeznaczonej na cele reformy rolnej przez zasiedzenie, niezależnie od tego, czy osoba, która żąda stwierdzenia zasiedzenia, weszła w posiadanie tej nieruchomości przed dniem wejścia w życie dekretu z dnia 6 IX 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, czy też po wejściu w życie tegoż dekretu i to niezależnie od tytułu, na podstawie którego nieruchomość przeznaczona na cele reformy rolnej znalazła się we władaniu danej osoby (III CRN 11/69 z 17 IV 1969 r.).

Prawo autorskie z 10 VII 1952 r. (Dz. U. nr 34, poz. 234).

Art. 12 § 1 pkt. 3. Prawo autorskie do utworu przeznaczonego do instruowania w dziedzinie gospodarczej przysługuje tej jednostce gospodarki uspołecznionej, na której zamówienie utwór wykonano. Zgodnie więc z art. 12 § 1 pkt 3 prawa autorskiego, majątkowe prawa autorskie do takiego utworu przysługują tej jednostce, a nie twórcom, którzy jednak zachowują prawo do ochrony autorskich dóbr osobistych (I CR 76/69 z 25 IV 1969 r.).

Art. 37. Opóźnienie twórcy w terminowym dostarczeniu utworu tylko wtedy uprawnia wydawcę do odstąpienia od umowy (art. 37 pr. autorskiego), jeżeli jest skutkiem zwłoki autora t.j. okoliczności, za które zobowiązany odpowiada (I CR 157/69 z 11 VII 1969 r.).

Ustawa o utrzymaniu czystości w miastach i osiedlach (Dz. U. nr 27, poz. 167).

Art. 4 i 6. Jeżeli zarządca nieruchomości obowiązany z mocy art. 4 ust. 1 ustawy z 22 IV 1959 r. (Dz. U. Nr 27, poz. 167) do utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości położonej w mieście lub osiedlu zawrze umowę z przedsiębiorstwem (zakładem) oczyszczania miasta na odpłatne wykonywanie części lub nawet wszystkich tych obowiązków, nie jest on zwolniony od odpowiedzialności wobec osoby poszkodowanej za szkodę wynikłą z nienależytego ich wypełnienia. Odpowiedzialność zarządcy nieruchomości jest wówczas solidarna z odpowiedzialnością miejskiego przedsiębiorstwa (zakładu) oczyszczania, któremu te obowiązki zostały powierzone (art. 6 ust. 1 i 2 ustawy, art. 441 § 1 k.c.) — III CRN 82/69 z 24 IV 1969 r.

Ustawa z 17 II 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz. U. nr 12, poz. 61).

Art. 144 § 3. „Spółdzielnia mieszkaniowa jest uprawniona do pobierania od swoich członków odsetek od zaległego czynszu (w rozumieniu art. 144 § 3 ustawy o spółdzielniach i ich związkach) w wysokości 3% w stosunku miesięcznym, jeżeli takie uprawnienie znajduje oparcie w statucie. Jednakże żądanie takich odsetek może być ograniczone, jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy pozostawałoby

w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego (art. 5 k.c.)". — Uchwała III CZP 8/69 z 26 IX 1969 r.

Art. 147. Zadaniem spółdzielni budowlano-mieszkaniowych jest zapewnienie członkom pozycji zbliżonej do tej, w jakiej znajdują się właściciele domów jednorodzinnych. Dlatego przysługujące im prawa są prawami zbywalnymi z dziedzicznymi. W konsekwencji więc sytuacja prawna członka spółdzielni budowlano-mieszkaniowej jest ukształtowana w ten sposób, że w zasadzie on decyduje o wyborze swego następcy, a spółdzielnia może dysponować lokalem, jaki członek pozostawi po ustaniu członkostwa, dopiero wtedy, gdy członek lokalem swym w odpowiednim czasie nie zadysponuje. Legitymację do żądania w drodze sądowej przyjęcia nabywcy spółdzielczego prawa do lokalu na członka spółdzielni budowlano-mieszkaniowej ma zarówno nabywca jak i zbywca (I CR 161/69 z 4 VII 1969 r.).

Prawo wynalazcze z 31 V 1962 r. (Dz. U. nr 33, poz. 156).

Art. 117. Przepis art. 117 pr. wynalazczego odnosi się tylko do zawieranych umów o przeniesienie prawa własności lub o ustanowienie prawa stosowania wynalazku lub wzoru użytkowego, nie zaś do wypadków naruszenia prawa wyłączności właściciela patentu wzgl. autora wzoru użytkowego, których następstwa normują art. 56 i 82 prawa wynalazczego.

Na podstawie ostatnio wymienionych przepisów odpowiedzialność winnego takiego naruszenia sięga znacznie dalej i obejmuje m. in. nie tylko obowiązek wydania uzyskanych korzyści, lecz także wynagrodzenie szkody wyrządzonej naruszeniem wyłączności wynalazczej, a nawet udzielenie zadośćuczynienia za krzywdę moralną (I CR 585/68 z 14 III 1969 r.).

Kodeks postępowania cywilnego z 17 X 1964 r. (Dz. U. nr 43, poz. 296, sprost. z 1965 r. nr 15, poz. 113).

Art. 2 § 1. „Dla dochodzenia przez pracownika spółdzielni roszczeń o nagrody z funduszu postępu technicznego w jednostkach organizacyjnych spółdzielczości pracy, jeżeli zawarto z nim w tym przedmiocie umowę, dopuszczalna jest droga sądowa" (Uchwała składu 7 sędziów SN III CZP 4/69 z 9 X 1969 r.).

Art. 2 § 3. „Orzekanie o opróżnieniu mieszkania zajmowanego przez dozorcę w domu stanowiącym własność prywatną, oparte na tej podstawie, że umowa o pełnienie czynności dozorczy została rozwiązana (art. 33 ust. 2 prawa lokalowego) nie należy do drogi sądowej". (Uchwała III CZP 80/69 z 21 XI 1969 r.).

Art. 417 § 1 zd. drugie. „Jeżeli określona część uzasadnienia orzeczenia jest w danej sprawie zbędna a merytorycznie wadliwa i może wywołać ujemne reperkusje w innych sprawach toczących się między tymi samymi stronami (bądź w postaci sugerowania sądu w innej sprawie co do sposobu rozstrzygnięcia, bądź przez powstanie sprzecznych rozstrzygnięć w tej samej materii), uzasadnienie takie narusza powagę wymiaru sprawiedliwości, a tym samym interes Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. W sytuacji takiej zachodzą przesłanki przewidziane w art. 417 § 1 zd. drugie k.p.c. — do objęcia zaskarżenia przez rewizję nadzwyczajną odpowiedniej części uzasadnienia prawomocnego orzeczenia" (III CRN. 102/69 z 21 III 1969 r.).

Art. 524 § 2. „Wznowienie w trybie art. 524 § 2 k.p.c. postępowania o założenie księgi wieczystej jest niedopuszczalne" (Uchwała III CZP 58/69 z 4 IX 1969 r.).

Art. 559. „1) Ubezwłasnowolnionemu nie przysługuje uprawnienie do zgłoszenia wniosku o wszczęcie postępowania o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia. W wypadku, gdy skierowane przez ubezwłasnowolnionego do sądu pismo w tym przedmiocie nie daje podstawy do wszczęcia postępowania z urzędu, przewodniczący zawiadamia o tym przedstawiciela ustawowego osoby ubezwłasnowolnionej.

2) Ubezważniony może wnieść skargę o wznowienie postępowania w sprawie, w której orzeczono jego ubezważnienie, tylko przez swego przedstawiciela ustawowego. Skuteczność takiej skargi wniesionej przez samego ubezważnionego zależy od uzupełnienia braku w zakresie zdolności procesowej.

3) Do zaskarżenia postanowienia w przedmiocie uchylecia lub zmiany ubezważnionienia uprawniony jest również sam ubezważniony" (Uchwała składu 7 sędziów SN III CZP 56/69 z 10 XI 1969 r.).

Art. 618 § 1. „Roszczenie między współwłaścicielami wynikające ze zburzenia przez jednego z nich budynku znajdującego się na wspólnej nieruchomości podlega rozstrzygnięciu, gdy toczy się postępowanie o zniesienie współwłasności, w tym postępowaniu (art. 618 § 1 k.p.c.)”.

Art. 624 w zw. z art. 68S. W myśl art. 624 k.p.c. w związku z art. 688 k.p.c. w postępowaniu o zniesienie współwłasności i dział spadku sąd orzeka o wydaniu rzeczy między współwłaścicielami (współspadkobiercami) w przypadku, gdy w wyniku dokonanego podziału całość lub część rzeczy, będących przedmiotem zniesienia współwłasności (działu spadku), przypadnie innemu współwłaścicielowi (współspadkobiercy), a nie temu, który nią dotychczas włada. Omawiane przepisy nie dają natomiast jakiegokolwiek podstawy do orzeczenia w tym postępowaniu o wydaniu rzeczy lub jej części współwłaścicielowi (współspadkobiercy) przez osobę władającą nią na podstawie odrębnego tytułu prawnego, innego niż współwłasność (dziedziczenie) tej rzeczy (III SRN 226/69 z 27 VI 1969 r.).

Zebrał

Henryk Dąbrowski

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO IZBA KARNA I IZBA WOJSKOWA

Kodeks karny

Art. 25. Wcześniejsze zejście z posterunku sprawcy ubezpieczającego sprawców kradzieży nie może być traktowane jako dobrowolne odstąpienie od udziału w kradzieży, jeżeli nie uprzedził o tym pozostałych uczestników, którzy mogli być przekonani o tym, że do końca wypełnia on powierzoną mu rolę (16 I 1969 r. — II KR 188/68).

Art. 69 § 2. W postępowaniu karnym do zakładów wychowawczych powinni być kierowani tylko nieletni wykazujący tak wysoki stopień demoralizacji, że pozostawienie ich w dotychczasowym środowisku z zastosowaniem łagodniejszych środków wychowawczych nie dawałoby gwarancji ich poprawy (6 II 1969 r. — V KRN 40/69).

Art. 76. Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów wyjaśnił w postanowieniu z dnia 14 XI 1957 r. — IV KO 164/56 (OSN KW 1958, poz. 22), że przez określenie użyte w art. 76 k.k. „wszczęto postępowanie karne” należy rozumieć każdą czynność dochodzeniową lub śledczą skierowaną przeciwko określonej — podejrzanej osobie. Zgodnie z tym stanowiskiem należy przyjąć, że przeprowadzona w domu oskarżonej rewizja była właśnie tą czynnością dochodzeniową skierowaną przeciwko niej, jako podejrzanej o dokonanie kradzieży butów w oparciu o doniesienie złożone przez poszkodowaną oraz w oparciu o zeznanie w charakterze świadka złożone przez poszkodowaną (6 II 1969 r. — ■ V KRN 19/69).

Art. 225 § 2. Pierwszym warunkiem do zastosowania przepisu art. 225 § 2 k.k. jest ustalenie przez sąd orzekający istnienia afektu tak silnego, że ograniczającego — w stosunku do uczuć — rolę rozumu sprawcy. W tym stanie psychicznym uczucia biorą górę i sprawca, mimo iż rozum nakazywałby mu niepodejmowanie działania mającego na celu pozbawienie życia innego człowieka, kierując się w przeważającej mierze uczuciami, działanie takie podejmuje.

Drugim takim warunkiem jest ustalenie, że sytuacja konfliktowa, jaka doprowadziła do stanu afektywnego, nie wynikała wyłącznie z jego winy. Inaczej bowiem należy oceniać z punktu widzenia społecznego sytuacje konfliktowe, które powstają z przyczyn nie zawinionych przez sprawcę, a inaczej te, które sam wywołał.

Trzecim wreszcie warunkiem do zastosowania przepisu art. 225 § 2 k.k. jest uznanie przyczyn powstania sytuacji konfliktowej za społecznie usprawiedliwione w warunkach danego przypadku. Błahe przyczyny sytuacji konfliktowej nie mogą być poważnie traktowane jako źródło powstania i narastania afektu prowadzącego aż do popełnienia jednej z najcięższych zbrodni, jaką jest zabójstwo (9 VII 1968 r. — IV KR 110/68).

Art. 257. Jednolita praktyka orzecznictwa stoi na gruncie teorii zawładnięcia, według której przestępstwo kradzieży jest dokonane z chwilą zawładnięcia rzeczą, to znaczy objęcia jej w faktyczne władanie, jeżeli temu działaniu towarzyszy cel przywłaszczenia sobie zabranej rzeczy.

Dla przyjęcia zatem, że zabiór a zarazem przestępstwo kradzieży zostało dokonane, nie jest konieczne wyniesienie rzeczy przez sprawcę poza obręb miejsca dokonania zaboru (7 sędziów 10 VI 1969 r. — V KRN 164/69).

Art. 269. Przedmiotem przestępstwa z art. 269 k.k. nie może być osoba, która wykonuje umowę o dzieło. W ramach takiej umowy, osoba wykonująca dzieło działa we własnym imieniu i na własny rachunek, ponosząc ryzyko wykonania lub niewykonania dzieła. Osoby wykonującej dzieło nie można przeto utożsamiać z osobą upoważnioną do zajmowania się sprawami majątkowymi innej osoby w pojmowaniu art. 269 k.k. W konsekwencji wykonawca dzieła, który na podstawie fikcyjnych dokumentów doprowadza jednostkę gospodarki uspołecznionej do wypłacenia mu sumy wyższej od należnej w myśl umowy za wykonane roboty i zużyte materiały, dopuszcza się zagarnięcia mienia społecznego a nie przestępstwa z art. 269 k.k. (20 III 1969 r. — III KR 160/68).

Art. 286. Czynności zarządu kierownika jednostki uspołecznionej gospodarki wymagają od niego niejednokrotnie powzięcia decyzji w sytuacji konfliktowej w warunkach, gdy każde rozstrzygnięcie może stanowić naruszenie normy, wynikającej z zarządzeń czy instrukcji o charakterze administracyjnym względnie podstawowego obowiązku takiego kierownika troski o mienie społeczne mu powierzone. W warunkach, gdy sytuacja taka jest przez kierownika niezawiniona, podjęcie decyzji dającej przewagę dobrze zrozumianym interesom gospodarki, choćby z naruszeniem obowiązującej normy administracyjnej, nie stanowi przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. nie jest bowiem działaniem na szkodę interesu publicznego (19 VIII 1968 r. — IV KR 135/68).

Art. 290 § 1 i § 2. Jeśli urzędnik wykazuje inicjatywę i bezpośrednio lub pośrednio żąda korzyści majątkowych (sprzedajność czynna), a więc wpływa na wolę osoby zainteresowanej, to czyn taki jest niewątpliwie bardziej społecznie szkodliwy od takiego działania, w którym sprawca nie stwarza nawet pozorów żądania korzyści majątkowych, a jedynie taką korzyść przyjmuje z wyłącznej woli osób trzecich (sprzedajność bierna — 16 V 1969 r. — IV KR 33/69).

Kodeks karny Wojska Polskiego

Art. 109. Okoliczność, że sprawca dezercji nie był „wdrożony do zasad dyscypliny

wojskowej" lub dopuścił się dezercji z powodu swej „młodzieńczej lekkomyślności”, nie powinna mieć istotnego znaczenia przy ocenie stopnia winy sprawcy przestępstwa z art. 109 k.k. W.P. Służba wojskowa bowiem jest podstawowym i powszechnym, wynikającym z ustawy obowiązkiem, niezależnym od stopnia zdyscyplinowania osoby, na której ów obowiązek spoczywa. Powołanie obywatela do czynnej służby wojskowej następuje po osiągnięciu przezeń przepisanej ustawą wieku i po stwierdzeniu jego zdolności do wykonania obowiązku odbycia służby wojskowej. Naruszenie zatem tego obowiązku nie może być tłumaczone „młodzieńczą lekkomyślnością” sprawcy, zwłaszcza w takich wypadkach, kiedy sprawca, realizując swój zamiar uchylenia się od pełnienia służby wojskowej, przebywa bezprawnie przez dłuższy czas poza jednostką wojskową (29 IV 1969 r. — Rw 458/69).

Art. 120. Przestępstwo o charakterze chuligańskim może być popełnione również na zamkniętym terenie wojskowym i tylko w obecności żołnierzy (12 II 1969 r. — Rw 54/69).

Art. 161. Jeśli żołnierz na terenie internatu wojskowego, przeznaczanego do stałego zakwaterowania żołnierzy służby zawodowej i nadterminowej, zabiera innemu żołnierzowi cudze mienie ruchome w celu przywłaszczenia, to czyn taki stanowi przestępstwo z art. 161 k.k. W.P., a nie przestępstwo z art. 257 § 1 k.k. Warunki bowiem wspólnoty żołnierskiej, wynikające z jednakowego trybu życia, podobnych warunków bytowych i wspólnie wykonywanych zadań służbowych, wymagają wzajemnego zaufania, a więc także wzajemnego poszanowania własności osobistej. Dlatego też dokonany w warunkach wspólnoty żołnierskiej zamach na mienie osobiste kolegi-żołnierza nadaje czynowi sprawcy specyficzne zabarwienie i powoduje, że kradzież pospolita nabiera cech przestępstwa wojskowego w rozumieniu przepisu art. 161 k.k. W.P. (7 III 1969 r. — Rw 199/69).

Kodeks postępowania karnego z 1928 r.

Art. 9. Ustawa daje sądowi orzekającemu prawo do oceny opinii biegłych z zakresu wiadomości specjalnych na równi z innymi dowodami w sprawie (art. 9k.p.k.). Jest to jednak prawo do oceny swobodnej, a nie dowolnej, albowiem sąd, dokonując oceny, jest i musi być związany pewnymi ograniczeniami, jakie wynikają z faktów obiektywnych (przeprowadzonych dowodów), zasad logiki oraz nauki i doświadczenia. Taka ocena zobowiązuje do dokładnego wskazania, dlaczego sąd nie podzielił opinii zawartej w orzeczeniu bez uzyskania innej przeciwnej opinii, która by mogła pozwolić na przyjęcie innych końcowych wniosków niż zawarte w opinii poddanej ocenie. Sąd, jak z tego wynika, nie może odrzucić wszystkich opinii specjalistycznych i zająć w danej sprawie własne (odmienne) stanowisko (5 II 1969 r. — IV KR 218/68).

Art. 9. Wynikająca z gwarancji procesowych dyrektywa *in dubio mitius* powinna być realizowana w ten sposób, że w wypadkach gdy sąd stoi wobec dwojakiej czy w ogóle wielorakiej możliwości rozstrzygnięcia sprawy, z których każda w świetle innych kryteriów jest równie umotywowana i nie da się jej wyłączyć, należy wybrać tę możliwość, która jest łagodniejsza dla oskarżonego (26 II 1969 r. — IV KR 238/68).

Art. 9. Orzeczenie biegłych podlega ocenie sądu orzekającego na zasadach analogicznych, jak inne dowody zebrane w sprawie. Obowiązkiem sądu orzekającego jest zatem i w zakresie oceny dowodu z opinii biegłych wskazać, jak ten dowód ocenił, jakie z niego wyciągnął wnioski i dlaczego tak uczynił. Nie może to być rzecz prosta nic nie znaczące powołanie się na daną opinię, ale chodzi tu o wskazanie przesłanek, dla których ten dowód uznany został za dający podstawę do wysnucia z niego konkretnych wniosków (19 III 1969 r. — IV KR 12/69).

Art. 46 § 1. Przepis art. 46 § 1 k.p.k. pozwala na sprostowanie oczywistej

omyłki pisarskiej w orzeczeniach, nie można jednak uznać za taką omyłkę pisarską zaliczenia na poczet orzeczonej kary ustalonego wyrokiem sądu rewizyjnego okresu „aresztu międzyinstancyjnego”. (19 XII 1968 r. — V KRN 653/68).

Art. 66. Roszczenia majątkowe wynikające z przestępstwa, o dochodzeniu których mówi przepis art. 66 § 2 k.p.k., sprowadzają się, zgodnie z brzmieniem art. 446 § 3 k.c., do odszkodowania dla najbliższych członków rodziny zmarłego, ale tylko w tych wypadkach, gdy skutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji życiowej tych osób. Zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę — w myśl art. 445 k.c. — przysługuje jedynie samemu pokrzywdzonemu w określonych wypadkach (art. 444 k.c.).

Z przepisu art. 446 k.c. wynika więc, że w odniesieniu do „najbliższych członków rodziny zmarłego” zmieniony został charakter odszkodowania z zadośćuczynienia za krzywdę moralną na wynagrodzenie za szkody majątkowe (9 IV 1968 r. — IV KR 9/68).

Art. 94. Wprawdzie przepis art. 94 k.p.k. *expressis verbis* nie wymienia wśród uprawnionych do odmowy zeznań konkubiny, niemniej istniejące w dość szerokim, zakresie nowe stosunki rodzinne (konkubinaty), których prawo nie zabrania, a opinia publicznie toleruje, rodzą nowe postacie usprawiedliwionej solidarności rodzinnej i dyktują stosownie do wymogów życia, bardziej tolerancyjny stosunek w zakresie stosowania prawa do odmowy zeznań (25 VI 1968 r. — III KR 33/68).

Art. 111. Biegły w miarę potrzeby — uprawniony jest do zwrócenia się do sądu lub władz prowadzących śledztwo o zebranie potrzebnego mu do opinii materiału, wskazania, o jaki materiał chodzi i skąd go należy czerpać. Biegły ma także prawo w tym celu zadawania za zezwoleniem właściwych władz pytań podejrzanym i świadkom, a także do udziału w rozprawie głównej i ma prawo prosić o stawianie dodatkowych pytań przesłuchiwanym osobom. Te uprawnienia biegłego nie mogą jednak doprowadzić do występowania w charakterze osoby prowadzącej śledztwo (1 III 1969 r. — IV KR 120/68).

Art. 233. Na prowadzącym postępowanie przygotowawcze spoczywa obowiązek wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy, rozważenia całokształtu możliwego do osiągnięcia materiału dowodowego, w tym w szczególności wszystkich możliwych wersji zdarzenia. Skoncentrowanie uwagi i zaangażowanie na jednej tylko z możliwych wersji prowadzić może do powstania sytuacji procesowych, ponad konieczność i potrzebę trudnych dla postępowania sądowego. Ewentualna zaś możliwość wypowiedzania się wyłącznie sądu i to dopiero w uzasadnieniu wyroku co do winy innych osób, dlatego tylko że nie zostały one w porę objęte formalnym oskarżeniem, choć dopuszczalna, nie należy do rozwiązań praktycznych zasługujących na ich upowszechnienie (9 XI 1968 r. — IV KZ 92/68).

Art. 251. Posiedzenie przewidziane w art. 251 k.p.k. powinno m. in. spełniać zadania kontrolne w odniesieniu do pracy prokuratury i zmierzać do usunięcia wszelkich braków i błędów śledztwa (dochodzenia) uniemożliwiających oddanie oskarżonego pod sąd (18 I 1969 r. — III KZ 101/68).

Art. 270. Sąd, wydalając oskarżonego z sali sądowej, powinien pouczyć go, że wydalenie to ma charakter czasowy, a wzywając na salę powinien uczynić to w taki sposób, by wezwanie to dotarło do jego świadomości (20 V 1969 r. — VKRN 221/69).

Art. 339. Sąd jest związany aktem oskarżenia tylko o tyle, że nie może wyjść poza „historyczne zdarzenie”, które jest podstawą oskarżenia, natomiast nie jest związany ani opisem czynu ani jego kwalifikacją prawną, dokonaną przez oskarżyciela.

W dążeniu do wykrycia prawdy obiektywnej, która jest celem procesu karnego, sąd ma obowiązek badania, czy zarzut zawarty w akcie oskarżenia ma oparcie

w materiale dowodowym oraz czy zarzut ten wyczerpuje całość działalności przestępczej oskarżonego, która stała się podstawą oskarżenia. Jeżeli wyniki postępowania dowodowego wykazują nowe momenty faktyczne poprzednio nie znane lub przez oskarżyciela nie przytoczone, sąd powinien je uwzględnić i w związku z tym uprawniony jest podać swój własny opis czynu oskarżonego oraz jego ocenę prawną (16 I 1969 r. — V KRN 699/68).

Art. 365. W razie wytoczenia lub popierania przez prokuratora powództwa cywilnego na podstawie art. 66 § 3 k.p.k. jest on również uprawniony do założenia rewizji tylko w części dotyczącej tego powództwa, jeżeli rewizji nie założył oskarżony (7 sędziów 26 II 1969 r. — VI KZP 35/68).

Art. 392. Przepis art. 392 k.p.k. stanowi ograniczenie niezawisłości sędziowskiej i podlega wykładni ścieśniającej a nie rozszerzającej, przy czym wszystkie wskazówki dane sądowi orzekającemu przez sąd rewizyjny tracą moc w razie zmiany okoliczności faktycznych (klauzula rebus sic stantibus). Przy ponownym rozpoznaniu sprawy w takim wypadku sąd ma pozostawioną swobodę w zakresie ustaleń faktycznych (6 XI 1968 r. — I KR 167/68).

Kodeks wojskowego postępowania karnego

Art. 227 § 1. Niezależnie od tego, czy biegły uczestniczy, czy też nie uczestniczy w rozprawie sądowej, sąd na podstawie art. 227 § 1 kwpk może odczytać złożoną uprzednio w rozpoznawanej sprawie opinię biegłego, jednakże za podstawę ustaleń wyroku sąd może przyjąć tę opinię tylko wtedy, gdy nie budzi ona obiektywnie uzasadnionych wątpliwości (7 sędziów 30 I 1969 r. — U 3/68).

Ustawa z dnia 10 grudnia 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. nr 69, poz. 434)

Art. 23. Przystępstwo z art. 23 ustawy z dnia 10 XII 1959 r. (Dz. U. nr 69, poz. 434), polegające na znęcaniu się fizycznie lub moralnie w stanie nietrzeźwości nad członkami rodziny lub osobami pozostającymi w stosunku zależności od sprawcy, jest skierowane przeciwko temu samemu dobru tj. życiu i zdrowiu człowieka, co i czyn z art. 236 § 1 k.k. (25. I 1968 r. — V KRN 962/67).

Art. 28. Przystępstwo z art. 28 ustawy z dnia 10 XII 1959 r. (Dz. U. nr 69, poz. 434) jest wprawdzie występkiem o charakterze formalnym, niemniej jednak potencjalne zagrożenie, jakie dla bezpieczeństwa ruchu drogowego stwarza kierowca o obniżonej wskutek spożycia alkoholu zdolności do kierowania pojazdem, zwłaszcza zaś wysoki stopień nietrzeźwości kierowcy, stanowi istotną okoliczność obciążającą przy wymiarze kary (23 V 1968 r. — V KRN 197/68).

Opracował

Stefan Kalinowski